

נעשה אדם

קדושת שבת

בראשית ב'ג'

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיְקַדְּשֵׁהוּ אֹתוֹ כִּי בּוֹ שָׁבַת מִכָּל מְלָאכָתוֹ אֲשֶׁר בָּרָא אֱלֹקִים לַעֲשׂוֹת:
And G-d blessed the seventh day and He hallowed it, for thereon He abstained from all His work that G-d created to do.

שמות כ':ח'-י"א

זָכוֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכָתְךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמֹנֶתְךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ: כִּי שֵׁשֶׁת יָמִים עָשָׂה ה' אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֶת הַיָּם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּם וַיָּנֹחַ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל כֵּן בָּרַךְ ה' אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ:

Remember the Sabbath day to sanctify it. Six days may you work and perform all your labour, but the seventh day is a Sabbath to Hashem, your G-d; you shall perform no labour, neither you, your son, your daughter, your manservant, your maidservant, your beast, nor your stranger who is in your cities. For [in] six days Hashem made the heaven and the earth, the sea and all that is in them, and He rested on the seventh day. Therefore, Hashem blessed the Sabbath day and sanctified it.

רש"י פסוק ט

ועשית כל מלאכתך – כשתצא שבת יהא צעניך כאלו כל מלאכתך עשויה שלא תהרהר אחר מלאכה (מכילתא):

And perform all your labour: When the Sabbath arrives, it shall seem to you as if all your work is done, that you shall not think about work.

דברים ה':י"ב-ט"ו

שָׁמֹר אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ כַּאֲשֶׁר צִוָּךְ ה' אֱלֹקֶיךָ: שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל מְלָאכָתְךָ: וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַה' אֱלֹקֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה אַתָּה וּבִנְךָ וּבִתֶּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמֹנֶתְךָ וְשׂוֹרְךָ וְזֹמְרֶךָ וְכָל בְּהֶמְתְּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ לְמַעַן יָנוּחַ עַבְדְּךָ וַאֲמֹנֶתְךָ כַּמִּוֶּרֶ: וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיֹּצֵאֲךָ ה' אֱלֹקֶיךָ מִשָּׁם בְּיָד זְרוֹקָה וּבְזֵרַע נְטוּיָה עַל כֵּן צִוָּךְ ה' אֱלֹקֶיךָ לַעֲשׂוֹת אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת:

Keep the Sabbath day to sanctify it, as Hashem your G-d commanded you. Six days may you work, and perform all your labour, but the seventh day is a Sabbath to Hashem your G-d; you shall perform no labour, neither you, your son, your daughter, your manservant, your maidservant, your ox, your donkey, any of your livestock, nor the stranger who is within your cities, in order that your manservant and your maidservant may rest like you. And you shall remember that you were a slave in the land of Egypt, and that Hashem your G-d took you out from there with a strong hand and with an outstretched arm; therefore, Hashem, your G-d, commanded you to observe the Sabbath day.

תהלים ס"ב:י"ב

אזנת דבר אלקים שתים זו שמעתי כי עז לאלקים:

G-d spoke one thing, I heard two, for G-d has strength.

רש"י שם

... ורבותינו דרשוהו בזכור ושומר בדבור אחד נאמר:

...our Sages interpreted it as referring to [the maxim that] "Remember" and "Keep" were stated in a single utterance.

שמות ל"א:י"ד

וְשָׁמַרְתֶּם אֶת הַשַּׁבָּת כִּי קֹדֶשׁ הוּא לָכֶם מִזִּזְלֻלֶיהָ מוֹת יוֹמָת כִּי כָל הַעֲשֵׂה בָּהּ מִלְאָכָה וְזִכְרָתָהּ הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מִקָּרַב עֲמִידָה:

Therefore, keep the Sabbath, for it is a sacred thing for you. Those who desecrate it shall be put to death, for whoever performs work on it, that soul will be cut off from the midst of its people.

ערבית לשבת

אֲתָה קִדְשָׁתָ אֶת יוֹם הַשְּׁבִיעִי לְשִׁמְךָ. תְּכַלִּית מַעֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ. וּבִרְכָּתוֹ מִכָּל הַיָּמִים. וְקִדְשָׁתוֹ מִכָּל הַזְּמַנִּים. וְכֵן כָּתוּב בְּתוֹרָתְךָ:

You sanctified the seventh day for your Name's sake, the conclusion of the creation and earth. Of all days, You blessed it; and of all seasons, You sanctified it – and so it is written in Your Torah.

תוספות קידושין ב: ד"ה דאסר

דאסר לה אכ"ע כהקדש – והרי את מקודשת לי כלומר להיות לי מקודשת לעולם כשצילי כמו (נדרים ד' מתח.)הרי הן מקודשין לשמים להיות לשמים ופסטא דמילתא מקודשת לי מיוחדת לי ומזומנת לי ומיהו אם היה אומר טלית זו מקודש לי אין נראה שיועיל דגבי חסה צמה דמתיחדת להיות לו היא נאסרת לכל אכל ככר וטלית לא שייך למימר הכי:

בראשית י"ב:ב'

וְאֶעֱשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְאֶבְרַכְךָ וְאֶגְדָּלְךָ שִׁמְךָ וְהָיָה בְּרָכָה:

And I will make you into a great nation, and I will bless you, and I will aggrandize your name, and [you shall] be a blessing.

ראשית חכמה – שער הקדושה – פרק שני

אחר שפי' הקדושה ראוי לבאר הנוגע ממנו חר למעשה, ונאמר כי ענין הקדושה שנצטוונו קדושים תהיו הוא שיפריש האדם עצמו מהדברים שהם חול ויקדש נפשו וגופו שהפך החול הוא הקדש כהפרש השבת הנקרא קדש לימי החול, וכאשר נדע קדושת שבת מה ענינה נדע שהוא ענין הקדושה שפי' לעיל. והנה בקדושת השבת נתבאר בזוהר (פרשת אמור דף צד) בחלוק שבין קדש למקראי קדש ופי' ששבת היא עצם הקדש המתגלה, ועל זה נאמר (שמות לא, יד) ושמרתם את השבת כי קדש היא לכם

מכילתא פרשת כי תשא

כי קדש היא לכם. מגיד שהשבת מוספת קדושה על ישראל מה לפלוני חנותו נעולה שהוא משמר את השבת מה לפלוני בטל ממלאכתו שהוא משמר את השבת מעיד למי שאמר והיה העולם שברא את עולמו בששה ימים ונה ביום השביעי. וכן הוא אומר ישעיה מ"ג ואתם עדי נאם ה' ואני א-ל:

תנא דבי אליהו רבה פרק כו

מבאן שמעת שקדושת הקב"ה וקדושת שבת וקדושת ישראל שלשתן חשובות כאחד בקדושת הקב"ה מה כתיב (שם כב) ואתה קדוש יושב תהלות ישראל כך בטחו אבותינו וגו' ובקדושת שבת מה כתיב (שמות לא) ושמרתם את השבת כי קדוש היא לכם ובקדושת ישראל מה כתיב (ירמיה ב) קודש ישראל לה' ראשית תבואתה.

מאור עיניים פ' כי תבוא

וכל זה כשמקרבין את עצמם באמת גמור ואין נפרדים ממנו ית' רק להבין אופן הדביקות וההשגה איך הוא כי הלא הזכיר ד"ה הוא כלתי בעל תכלית וגבול והאדם הוא בעל גבול ותכלית והיאך אפשר לשני הפכים להתקרב לזה. נתן הזכיר ית' לישראל את השבת שהוא ממוצע בין ישראל לאביהם שבשמים ומאחדן ומקשרן בזכור ד"ה ע"י שיש בו שני חלקים מתדמין בין לישראל ובין להקב"ה כשנודע שכל דבר הממוצע בין שני הפכים צריך להיות דומה לשתי הבחינות ...

ויקרא י"ט:א-ג'

וַיֹּדַע ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם קְדוֹשִׁים תִּהְיוּ כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבָּתִי תִשְׁמְרוּ אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם:

And Hashem spoke to Moses, saying, Speak to the entire congregation of the children of Israel, and say to them, You shall be holy, for I, Hashem, your G-d, am holy. Every man shall fear his mother and his father, and you shall observe My Sabbaths. I am Hashem, your G-d.

רש"י פסוק ב

דבר אל כל עדת בני ישראל – (ויקרא רבה. ת"כ) מלמד שנאמרה פרשה זו בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה:

Speak to the entire congregation of the children of Israel: [This] teaches us that this passage was stated in the assembly [of the entire congregation of Israel] because most of the fundamental teachings of the Torah are dependent on it [i.e., they are encapsulated in this passage]. — [Torath Kohanim 19:1; Vayikra Rabbah 24:5]

קדושים תהיו – הו פרשים מן העריות ומן העבירה (ויקרא רבה) שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה (ויקרא כח) אשה זונה וחללה וגו' אני ה' מקדשכם. (שם) ולא יחלל זרעו – אני ה' מקדשו. (שם) קדושים יהיו – אשה זונה וחללה וגו':

You shall be holy: Separate yourselves from sexual immorality and from sin, for wherever one finds a barrier against sexual immorality, one finds holiness, [for example:], "[They (the kohanim) shall not take in marriage] a woman who is a prostitute or one who was profaned...I, Hashem, Who sanctifies you [am holy]" (Lev. 21:7-8); and, "he shall not profane his offspring...I am Hashem, Who sanctifies him" (Lev. 21:15); and, "They shall be holy...[They shall not take in marriage] a woman who is a prostitute or one who was profaned" (Lev. 21:6-7). - [Vayikra Rabbah 24:4-6; and see also Sefer Hazikkaron]

רמב"ן פסוק ב

אל כל עדת בני ישראל כבר אמרו רבותינו (תו"כ ריש הפרשה) שהפרשה הזו נאמרה בהקהל מפני שרוב גופי תורה תלויין בה וזה טעם "אל כל עדת בני ישראל" אבל הוזכרה כאן בתורת הכהנים מפני שידבר בה על קרבן התודה, ומפני שיזכיר בה המשפט שיצוה לעשות בעושי התועבות הנזכרות והעריות, והתועבות הוזכרו בספר הזה מפני הטעם שכתבנו בתחלת הספר:

קדושים תהיו - הו פרשים מן העריות ומן העבירה, שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, לשון רש"י אבל בתורת כהנים (פרשה א ב) ראיתי סתם, פרושים תהיו וכן שנו שם (שמיני פרק יב ג), והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני, כשם שאני קדוש כך אתם תהיו קדושים, כשם שאני פרוש כך אתם תהיו פרושים: ולפי דעתי אין הפרישות הזו לפרוש מן העריות כדברי הרב, אבל הפרישות היא המזכרת בכל מקום בתלמוד, שבעליה נקראים פרושים:

והענין כי התורה הזהירה בעריות ובמאכלים האסורים והתירה הביאה איש באשתו ואכילת הבשר והיין, א"כ ימצא בעל התאווה מקום להיות שטוף בזמנת אשתו או נשיו הרבות, ולהיות בסובאי יין בזוללי בשר למו, וידבר כרצונו בכל הנבלות, שלא הוזכר איסור זה בתורה, והנה יהיה נבל ברשות התורה:

לפיכך בא הכתוב, אחרי שפרט האיסורים שאסר אותם לגמרי, וצוה בדבר כללי שנהיה פרושים מן המותרות ימעט במשגל, כענין שאמרו (ברכות כב) שלא יהיו תלמידי חכמים מצויין אצל נשותיהן כתרנגולין, ולא ישמש אלא כפי הצורך בקיום המצוה ממנו ויקדש עצמו מן היין במיעוטו, כמו שקרא הכתוב (במדבר ו ה) הנזיר קדוש, ויזכור הרעות הנזכרות ממנו בתורה בנה ובלוט וכן יפריש עצמו מן הטומאה, אע"פ שלא הוזכרנו ממנה בתורה, כענין שהזכירו (חגיגה יח:) בגדי עם הארץ מדרס לפרושים, וכמו שנקרא הנזיר קדוש (במדבר ו ח) בשמרו מטומאת המת גם כן וגם ישמור פיו ולשונו מהתגאל ברבוי האכילה הגסה ומן הדבור הנמאס, כענין שהזכיר הכתוב (ישעיה ט טז) וכל פה דובר נבלה, ויקדש עצמו בזה עד שיגיע לפרישות, כמה שאמרו על רבי חייא שלא שח שיחה בטלה מימיו:

באלו ובכיוצא בהן באה המצוה הזאת הכללית, אחרי שפרט כל העבירות שהן אסורות לגמרי, עד שיכנס בכלל זאת הצוואה הנקיות בידיו וגופו, כמו שאמרו (ברכות נג:) והתקדשתם אלו מים ראשונים, והייתם קדושים אלו מים אחרונים, כי קדוש זה שמן ערב כי אע"פ שאלו מצות מדבריהם, עיקר הכתוב בכיוצא בזה יזהיר, שנהיה נקיים וטהורים ופרושים מהמון בני אדם שהם מלכלכים עצמם במותרות ובכיעורים:

וזה דרך התורה לפרוט ולכלול בכיוצא בזה, כי אחרי אזהרת פרטי הדין בכל משא ומתן שבין בני אדם, לא תגנוב ולא תגזול ולא תונן ושאר האזהרות, אמר בכלל ועשית הישר והטוב (דברים ו יח), שיכנס בעשה הישר וההשויה וכל לפני משורת הדין לרצון חבריו, כאשר אפרש (שם) בהגיעי למקומו ברצון הקב"ה וכן בענין השבת, אסר המלאכות בלאו והטרחים בעשה כללי שנאמר תשבות, ועוד אפרש זה (להלן כג כד) בע"ה:

וטעם הכתוב שאמר כי קדוש אני ה' אלהיכם - לומר שאנחנו נזכה לדבקה בו בהיותנו קדושים והנה זה כענין הדבור הראשון בעשרת הדברות (שמות כ ב):

ישעיה נ"ח:ג-י"ד

אם תשיב משבת רגלך עשות ופועיך ביום קדשי וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבודו מעשיות דרכיך ממונא ופועיך ודבר דבר: אז תתענג על ה' והרכבתיך על במותי (במותי) ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר:

If you restrain your foot because of the Sabbath, from performing your affairs on My holy day, and you call the Sabbath a delight, the holy of Hashem honoured, and you honour it by not doing your wonted ways, by not pursuing your affairs and speaking words. Then, you shall delight with Hashem, and I will cause you to ride on the high places of the land, and I will give you to eat the heritage of Jacob your father, for the mouth of Hashem has spoken.

גמ' שבת קי"ח.

אמר רבי יוחנן משום רבי יוסי כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך וגו' לא כאברהם שכתוב בו קום התהלך בארץ לארכה וגו' ולא כיצחק שכתוב בו כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האל אלא כיעקב שכתוב בו ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה רב נחמן בר יצחק אמר ניצול משעבוד גלות כתיב הכא והרכבתיך על במתי ארץ וכתוב התם ואתה על במותי תדרוך

R. Yochanan said in R. Yose's name: He who delights in the Sabbath is given an unbounded heritage, for it is written, Then you shall delight yourself in Hashem, and I will make thee to ride upon the high places of the earth; and I will feed you with the heritage of Jacob your father, etc. Not like Abraham, of whom it is written, Arise, walk through the land in the length of it, etc.; nor like Isaac of whom it is written, for unto thee, and to your seed, I will give all these lands, etc.; but like Jacob, of whom it is written, and you shall spread abroad to the west, and to the east, and to the north, and to the south. R. Nachman b. Isaac said, He is saved from the servitude of the Diaspora: here it is written, and I will make you to ride upon the high places of the earth; whilst there it is written, and you shall tread upon their high places.

סדר זמירות לליל שבת

נחלת יעקב יירש. בלי מצרים נחלה. ויבדוהו עשיר ורש. ותזכו לגאולה. יום שבת אם תשמרו. והייתם לי סגולה. ששת ימים תעבדו. ובשביעי נגילה:

בראשית ל"ג:יח

ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ כנען בבאו מפרץ ארם ויזון את פני העיר:

And Jacob came safely [to] the city of Shechem, which is in the land of Canaan, when he came from Padan aram, and he encamped before the city.

מדרש רבה בראשית פרשה יא פסקה ז

ר' יוחנן בשם ר' יוסי בר חלפתא אמר אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת ירש את העולם במדה שנאמר (בראשית יב) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה וגו' אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת שנאמר (שם לג) ויחן את פני העיר נכנס עם דמדומי חמה וקבע תחומין מבעוד יום ירש את העולם שלא במדה שנאמר (שם כח) והיה זרעך בעפר הארץ וגו':

גמ' פסחים פח.

ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב וגו' אלקי יעקב ולא אלקי אברהם ויצחק אלא לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית א-ל

R. Elazar asked: What does the verse mean when it says (Yeshayah 2:3), "Many nations will go and say, 'Let us go up to the mountain of Hashem, to the house of the G-d of Yaakov'"? Is He the G-d of Yaakov and not the G-d of Avraham and Yitzchak? At the time of the redemption [the Holy Temple] will not be as it was in the days of Avraham when it was called a "Har" [= mountain], as it says (Bereishit 22:14), "On the mountain Hashem will be seen". Nor will it be as it was in the days of Yitzchak when it was referred to as a "Sadeh" [= field], as it says (Bereishit 24:63), "And Yitzchak went out to pray in the field". Rather it shall be as it was in the days of Yaakov, who called it a "Bayit" [= house], as it says (Bereishit 28:19), "And he called the name of the place, 'The house of Hashem'".

